

Vraćamo život travnjacima

GORJANCI

Gorjanci su visoravan na jugoistoku Slovenije. Protežu se od Črmošnjiške doline na zapadu sve do Save kod Brežica na istoku. Karakteristično je veliko raslojavanje površine. Područje je uglavnom pokriveno šumom, a na iskrčenim se površinama u obliku raspršenih otoka javljaju travnjaci odnosno travnjaci za košnju (košenice – obično jednom godišnje). Veći su kompleksi košenica (travnjaka koji se kose) sačuvani na Rutama, Miklavžu i u široj okolini Javorovice, pored kojih su na Gorjancima rasprostranjene i manje, izolirane košenice.

Zašto su se na Gorjancima očuvali ekstenzivni travnjaci?

Zbog utjecaja nadmorske visine i sjevernog položaja, na najvišem dijelu Gorjanaca razdoblje vegetacije započinje kasnije nego u dolini te je stoga i kraće. Farmeri travnjake na Gorjancima obično kose početkom srpnja - dakle u doba kad završe s poljoprivrednim poslovima u dolini gdje su povoljniji uvjeti za rast. Zbog kasnije košnje, biljke u košenicama Gorjanaca mogu u cijelosti razviti sjeme. Posljedično se na većini košenica u najvišem dijelu Gorjanaca razvio tip travnjaka koji botaničari nazivaju **poluprirodnim suhim travnjacima i grmolikim fazama na karbonatnom tlu (Festuco-Brometalia)**.

Gorjance, koji sami po sebi izazivaju snažne osjećaje posjetitelja ovog područja, velom tajnosti obavio je Janez Trdina koji je krajem 19. stoljeća u književnom časopisu »Ljubljanski zvon« objavio »Bajke i priče o Gorjancima«. U bajci »Cvetnik« priča o opojnoj ljepoti gorjanskih travnjaka gdje čovjeka koji greškom dođe u tzv. cvetnik »... pomakne i preuzme sjaj i miris cvijeća tako beskrajno da prestane misliti na hranu i piće, na spavanje, te također na povratak, i izdahne, ne osjećajući nikakve boli...«.

Područje Natura 2000 Gorjanci-Radoha u projektu LIFE TO GRASSLANDS (Život travnjacima)

Gorjanci su zbog jedinstvenog kulturnog krajolika, kojeg je čovjek izgrađivao stoljećima, te kojeg čine opsežni šumski kompleksi s intermedijarnim košenicama, dio europske mreže Natura 2000. Područje je tijekom godina 2015. i 2020. uključeno u projekt LIFE TO GRASSLANDS (Život travnjacima) radi doprinosa očuvanju suhih travnjaka i voćnjaka s visokim stablima na travnjacima kao važnih životnih okoliša koji zbog napuštanja korištenja i obrastanja brzo nestaju.

Zašto očuvati košenice na Gorjancima?

Bez vrijednih ruku farmera koji su ih stoljećima održavali, travnjaci bi već za nekoliko godina bili zarasli. Nestalo bi šareno cvijeće, voćnjaci na travnjacima i životinje koje su povezane s ovim životnim prostorom. Tako bi i ljudi ostali bez koristi koje nam nude ekstenzivni travnjaci s voćnjacima s visokim stablima, a koje uzimamo zdravo za gotovo: brojni i raznoliki oprašivači (kulturnih) biljki, prirodno bilje, voće i zdrava stočna hrana. Stoga je svakogodišnja košnja u srpnju (ili kasnije) bez oplodnje nužna ako nam je cilj očuvanje raznolikosti kulturnog krajolika Gorjanaca, proizvodnja hrane te mogućnost promatranja prirode i opuštanja u njoj.

obični pakujac

hrvatski karanfíl

kranjski ljiljan

panonska djetelina

Stručnjaci su utvrdili da su na Javorovici prisutni posljednji tako dobro očuvani suhi travnjaci u ovom dijelu Slovenije.

Ako se na ekstenzivnom suhom travnjaku nalaze voćnjaci s visokim stablima, važnost je ovog područja još veća, što omogućava razvoj kvalitetnih proizvoda s visokom dodanom vrijednošću. Primjer takvih proizvoda s jasno izraženom vizijom predstavlja društvo Gorjanske košenice čiji članovi čiste i redovito održavaju košenice na području Miklavža. Društvo proizvodi sok od voća koji raste u voćnjaku s visokim stablima na Miklavžu, dok u neposrednoj blizini voćnjaka svake godine pripreme hrpu za proizvodnju ugljena koja privlači brojne posjetitelje.

Očuvajmo travnjake, pridružite nam se!

Uz svijest kako su suhi travnjaci na Gorjancima djelo ljudskih ruku, u projektu LIFE TO GRASSLANDS potičemo košnju košenica na prirodan i održiv način. U tu ćemo svrhu na području Gorjanaca provesti niz projektnih aktivnosti u kojima mogu sudjelovati vlasnici ili iznajmljivači površina sa suhim travnjacima ili voćnjacima s visokim stablima na područjima Natura 2000.

Predvidene aktivnosti projekta

LIFE TO GRASSLANDS

- **Zaraščivanje** – planiramo uklanjanje zaraslih površina na barem 10 ha. Tako ćemo povećati površine košenica na kojima želimo osigurati njihovu daljnju upotrebu i održavanje za razdoblje barem 10 godina.
- **Star livadski voćnjak bit će pomlađen.** Voćnjaci visokih stabala na Gorjancima su rijetki. Jednog od najvećih, koji se nalazi na Miklavžu, u okviru projekta ćemo pomladiti i zasaditi najmanje 30 novih stabala.
- **Učenici, nastavnici, odgojitelji – idemo na travnjak!** Za podizanje svijesti djece i učenika oblikovat ćemo obrazovni program »Učionica na travnjaku«. Djelatnici u obrazovanju imat će priliku na obrazovnim seminarima proširiti svoje znanje o travnjacima kao obrazovnom sadržaju.
- **Nešto i za planinare!** Poučna staza Miklavž bit će dopunjena točkama i informativnom sobom gdje će biti predstavljane informacije o očuvanju suhih travnjaka i o njihovu svestranom značenju.

**Vlasnik ste (košene/obrasle) košenice ili voćnjaka s visokim stablima?
Pridružite nam se! Vlasnici i iznajmljivači suhih travnjaka i oni koji se žele
svojim površinama uključiti u projekt, nazovite broj telefona
(07) 39 31 549 (ZRSVN OE Novo Mesto).**

Više kontakata možete pronaći na mrežnoj stranici www.travisca.si.

Izdao: Zavod RS za varstvo narave | Tekst: Matej Simčič, Mateja Nose Marolt | Fotografije: Andrej Hudoklin,
Dušan Klenovšek, Mira Ivanovič, Matej Simčič | Dizajn: Sandra Anzulović | Tisak: Birografika Bori d.o.o. |
Naklada: 1000 primjeraka | Svibanj 2017
www.travisca.si i www.lifetograsslands.si

Publikacija je izdana u okviru projekta LIFE TO GRASSLANDS (LIFE14 NAT/SI/000005). Projekt se provodi uz pomoć LIFE-a, financijskog instrumenta Europske zajednice. Projekt sufinancira Ministarstvo okoliša i prostora RS.

PARTNERI PROJEKTA

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARNOST NARAVE

DRUŠTVO GORJANSKE KOŠENICE

SUFINANCIJER PROJEKTA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR